



# VIIRU JA PESONEN

Ruotsi, 2000

**Ohjaus ja käsikirjoitus:** Torbjörn Jansson

**Kesto:** 75 min.

**Suomenkieliset äänet:**

Jukka Voutilainen, Johanna Matila, Jarmo Koski,  
Veli-Matti Karén, Eija Soriola

**Ikäraja:** 3

**Oppimateriaalin tehtävät** on suunniteltu  
3-6 -vuotiaiden varhaiskasvatukseen.

**Genre:** piirrosanimaatio

Viirun mielestä siivoaminen ei kuulu kissan velvollisuuksiin, ainakaan Pesosella ei ole oikeutta käskeä häntä niin ikävään puuhaan. Niinpä Viiru päättää kirjoittaa asiasta itse kuninkaalle. Piirrosseikkailussa teltaillaan kanojen kanssa, käydään kuussa, sirkuksessa sekä hirvimetsällä. Sven Nordqvistin kuvakirjoista tutut tarinat ja hahmot toimivat mainiosti myös piirrosanimaationa.

Mikä vuorokauden ja vuodenaika kuvassa on? Mistä päättelet niin?  
Mitä tapahtui ennen ja jälkeen kuvanoton?

Mitä kuvan henkilöt ajattelevat? Millainen tunnelma kuvassa on? Miten se näkyy?  
Sisältääkö kuva jonkin opetuksen tai varoituksen? Millaisen?

Oletko itse ollut samanlaisessa tilanteessa?  
Mitä muuta kuva tuo mieleesi?

## VIHJEITÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

### Ennen elokuvan katsomista

- Lainataan kirjastosta kuvakirja **Sven Nordqvist: Viiru ja Pesonen telttaretkellä**. Tammi
- Tutustutaan elokuvan keskeisiin hahmoihin sekä animaation ideaan.

### 1. Kuvan lukeminen

Tarkastelkaa yhdessä kirjan kansikuvaa esim. seuraavien kysymysten avulla:

Mitä näet kuvassa? Keitä kuvan henkilöt ovat? Mitä he tekevät?

### 2. Kuvista liikkeeksi

a. Tarkastelkaa yhdessä kirjan aukeamaa, jossa Viiru-kissa kierii telttapussin kanssa portaita alas. Missä paikassa Viiru ja Pesonen mahtavat olla? Mistä päättelette niin? Mitä Pesonen tekee? Mitä Viiru tekee? Mitä he keskustelevat?

b. Millä tavoin kirjan kuvissa on kuvattu liikettä? Millä tavoin on saatu liikkeen vaikutelma aikaiseksi? Tarkastelkaa kuvia, jossa Viiru kierii portaissa, Viiru jahtaa kanoja sekä hyppii Pesosen sängyllä. Pohtikaa millä muulla tavoin liikettä voitaisiin kuvata piirrettyissä kuvissa; esimerkiksi sarjakuvissa?

c. Kuvista syntyvää liikkeen vaikutelmaa voidaan tarkastella myös itse tehdyn plärän, kuvahyrrän tai taittelukuvan avulla. Valmistakaa sellaisia ja tutkikaa niiden avulla animaation ideaa.

**Plärä** Nitokaa ensin paperisuikaleista pieni vihko. Suunnitelkaa kuvasarja, jossa kuvataan jotain kuva kivalta muuttuvaa toimintaa, kuten juoksemista tai hyppäämistä. Aloittakaa piirtäminen vihon ensimmäisen sivun oikeasta reunasta. Jatkaa piirtämistä koko vihon verran. Uuden kuvan tulee olla jatkoa edelliselle, joten piirtäkää siihen vain pieni liikkeen muutos edelliseen verrattuna. Piirrosten on oltava aina samassa kohdassa sivua. Ottakaa valmis vihko vasempaan käteen ja plärätkää sitä oikean käden peukalolla kuva kivalta. Mitä huomaatte?

**Kuvahyrrä** Leikatkaa tukevasta pahvista pyöreä tai soikea kiekko. Suunnitelkaa ja piirtäkää kiekon molemmille puolille toisiinsa liittyvät kuvat, kuten kala ja akvaario. Tehkää kiekon vastakkaisille reunoille reiät ja kiinnitä niihin kuminauhat tai kestävä narua. Pyörittäkää pahvikiekkoa nopeasti kuminauhojen varassa. Mitä tapahtuu?

**Taittelukuva** Taittakaa kopiopaperista leikattu noin 4-5 cm leveä paperisuikale kaksinkerroin. Asettakaa taitettu paperi siten, että taitos on vasemmalla puolella ja piirtäkää oikealle puolelle jokin kuva. Piirtäkää alempaan paperiin, samaan kohtaan kuva, jossa on jokin pieni liike-ero edelliseen nähden. Esim. toiseen lintu, jolla on siivet ylös päin ja toisessa siivet ovat alas päin. Kiertäkää ylempi paperi rullalle lyijykynän ympärille. Liikuttakaa ylempää paperia kynän avulla nopeasti toisen paperin päällä. Mitä näette?

### 3. Tutustutaan tarinan keskeisiin hahmoihin

a. Lukekaa kirja Viiru ja Pesonen telttaretkellä ja keskustelkaa siitä yhdessä. Ketkä olivat kertomuksen päähenkilöt? Viiru-kissa ja Pesonen. Mitä eri hahmoja asui Viirun ja Pesosen kanssa samassa pihassa? Kanat ja muklat (pienet hahmot). Keitä naapurissa asuu? Kosonen vaimonsa ja poikansa kanssa sekä Anttoson muori. Mitä naapurit ajattelevat Viirusta ja Pesosesta?

b. Viiru-kissa

Tarvitaan: Värillistä askartelukartontia, vahaliidut, sakset, haaraliittimiä, kangaspaloja, liimaa, villalankaa, nitoja  
Askarrelkaa värillisestä paperikartongista omat Viiru-kissat. Piirtäkää kissan pää ja vartalo sekä neljä jalkaa. Piirtäkää ilmeikkäät kasvat ja värittäkää eri osat vahaliiduilla Viiru-kissan väriseksi. Leikatkaa osat irti ja kiinnittäkää kissan etu- ja takajalat haaraliittimillä kiinni. Lopuksi punotaan tai letitetään Viirulle villalangasta häntä ja kiinnitetään se nitojalla kiinni. Viirulle voi myös leikata kangastilkuista sopivat housut ja lakin, ja liimata ne kiinni pahvikissaan.

### Elokuvan katsomisen jälkeen

- Työstetään elokuvan sisältämiä teemoja ja aiheita eri tavoin.
- Keskustellaan elokuvan herättämistä tunteista.

### 4. Kalaonni

a. Viiru ja Pesonen ovat innokkaita kalastamaan. Muistelkaa millä tavoin he pyydystivät kaloja ja millainen kalaonni oli tällä kertaa?

b. Leikitään **Kalastus-leikkiä**.

Tarvitaan: pahvista tehtyjä kalankuvia ja narua  
Jokainen leikkijä saa oman kalan, joka kiinnitetään n. 1m:n pituisen narun päähän. Naru kiinnitetään toisesta päästä leikkijän vyötärön korkeudelle. Kaloja kalastetaan astumalla toisen kalan päälle niin, että se irtoaa narusta tai lähtee irti naruineen pävineen. Kuka saa suurimman kalasaaliin?

c. Millaisen saaliin sinä voisit ongella saada? Tutkikaa erilaisia kalakirjoja tai kuvitelkaa oma kalan vonkale. Tehkää kaloja ikkunaan tai paperikaloja kattoon uiskentelemaan.

### Ikkunakalat

Tarvitaan: Värejä, joilla voi maalata ikkunaan ja siveltimiä  
Rakentakaa ikkunaan järvimaisema, johon lapset saavat maalata eri kokoisia ja värisiä kaloja uiskentelemaan. Maalaaminen voidaan toteuttaa myös sormilla maalaten.

**Paperikala**

Tarvitaan: Vahvaa paperia, kuten isokokoista piirustuspaperia, makulatuuripaperia tai voimapaperia, peitevärejä, siveltimiä, nitoja sekä paperisilppurin silppua.

Piirtäkää paperille suurikokoinen kala ja leikatkaa se saksilla irti tausta. Piirtäkää mallin avulla paperille kalan toinen puoli. Maalatkaa kalan molemmat kyljet; evät, silmät, jne... Antakaa maalausten kuivua. Lopuksi kiinnittäkää nitojalla kalan puoliskot kiinni toisiinsa (jätä sopiva täyttöaukko) ja täyttäkää kala paperisilpulla. Kalat voidaan ripustaa luokan kattoon ongen siimalla. Niiden alle voi mennä lepäilemään ja uneksimaan omasta kalasaaliista!

**5. Telttaretkellä**

a. Tehkää retki päiväkodin lähiympäristöön. Esimerkkejä retkiohjelmasta:

- Menkää etsimään paikkaa, jossa kalat asustavat. Koettakaa narrata /onkia kaloja. Mielikuvitelkaa millaisia vonkaleita vedessä mahtaa lymytä.
- Pystyttäkää teltta. Muistelkaa teltassa istuessanne katsottua elokuvaa Viirusta ja Pesosesta. Keskustelkaa mitä muuta Viirun ja Pesosen telttaretkellä tapahtui? Miten retki päättyi? Syökää retkieväinä kalan muotoisia leipiä.
- Tehkää retki sellaiseen paikkaan, jossa voitte sytyttää nuotion. Istukaa nuotion ympärillä ja paistakaa tikkupullaa tai makkaraa.

Tikkupullan ohje: 4 dl vehnä jauhoja, 2½ dl vettä, 2 rkl sokeria, 2 tl leivinjauhetta, ½ tl suolaa  
Tee taikinasta melko tukevaa. Pyöritä taikinasta käsissä 2 cm paksuisia tai hieman paksumpia taikina- pötköjä. Tikku, jolla taikinaa paistetaan, kuoritaan puhtaaksi koko siltä alueelta, johon taikinaa tulee. Tikku kuumennetaan nuotiossa kuumaksi, ennen taikinan kietomista tikun ympärille. Paistamisen aikana kääntele tikkua silloin tällöin. Tikkupulla maistuu voinokareen tai hillilosilmän kanssa hyvältä.

b. Pystyttäkää teltta tai tehkää maja sisälle liikuntatilaan. Lukekaa teltassa Viiru ja Pesonen –kirjoja taskulamppujen valossa. Lopuksi käykää päiväunille telttaan/ majaan.

**6. Kalajuttuja ja muita tarinoita!**

a. Laulakaa laulua Pienet kalat uivat; säv. ja san. Margareta Voipio. Ottakaa rumpuja mukaan ja soittakaa verkkaisesti laulun tahdissa. Toiseksi viimeisessä tahdissa, jännityksen tiivistyessä, soittakaa komea tremolo.

Lopuksi päästetään pienet kalat uimaan; Laittakaa kädet eteen rinnan korkeudelle, kämmenpuolet yhteen liitettynä ja uikaa ympäri tilaa samanaikaisesti laulaen.

b. Muistelkaa tai lukekaa kirjasta millaisen tarinan Pesonen sepitti Kososelle kalaretkestään Viirun kanssa. Se taisi olla oikea kalajuttu, mutta Kososeen se meni aivan täydestä. Kun Viiru ihmetteli miksi Pesonen sillä tavoin naapurilleen liioitteli, sanoi Pesonen varmistavansa, että Kososella olisi varmasti kunnon tarina kerrottavanaan kylän utelilaille ihmisille.

Mitä tarkoitetaan kalavaleella? Kalajutuissa on aina tapana vähän liioitella, kertoa asiat suurempina kuin ne oikeasti olisivatkaan. Uudelleen kerrottuna sama tarina senkun vain kasvaa.

c. Käykää istumaan piiriin ja sepittäkää omia kalajuttuja tai muita suuria seikkailuja. Jokainen saa kertoa oman juttunsa vuorollaan. Tai sepittäkää yhteinen tarina, jota jokainen osallistuja vuorollaan jatkaa ja liioittelee halunsa mukaan. Virikkeinä voidaan käyttää katossa ja ikkunassa uiskentelevia kaloja tai muistikuvia aikaisemmasta kalaretkestä.

d. Kalajuttuja ja muita seikkailuja voidaan myös tehdä saduttaen.

**Saduttamisella** tarkoitetaan sitä, että lapset kertovat omia satuja aikuisen tai vanhempien oppilaiden toimiessa sadun kirjaajina. Satua kertoessaan lapsi itse päättää, mistä sadun kertoo ja miten satu etenee. Aikuinen ei puutu sadun sisältöön. Lapsi kertoo sadun omalla kielellään ja aikuinen kirjaa sen sellaisenaan. Välillä aikuinen voi lukea siihen mennessä kerrotun osan ja lapsella on mahdollisuus tehdä haluamiaan muutoksia keskeneräiseen kertomukseensa. Sadun pituuden määrää kertoja/kertojat itse. Se voi olla vaikka yhden rivin tai sivun pituinen.

Lopuksi aikuinen lukee lapselle tarinan kokonaan. Lapsi voi myös keksiä sadulleen

nimen. Jokaisen kerrotun tarinan lopussa on aina tekijän/tekijöiden nimet. Aikuinen lukee lapselle tarinan uudelleen ja lapsi kuvittaa kertomansa tarinan. Aikuinen voi kerätä ja kirjoittaa lasten sadut tietokoneella ja koota niistä yhteisen kirjan.

### 7. Kirje presidentille

Piirroselokuva alkaa sillä kun Viiru-kissa kirjoittaa kuninkaalle. Muistelkaa yhdessä miksi hän päätti kirjoittaa kuninkaalle ja mitä kirjeeseen kirjoitettiin. Millaisia mutkia kirje koki matkan varrella ja kuinka tarina lopulta päättyi.

Mikä asia teitä askarruttaa? Kirjoitakaa siitä Tasavallan presidentille ja lähettäkää kirjeet postissa.

### 8. Kuuraketti

Teksti Laika-koirasta on tarkoitettu taustatiedoksi opettajille, ei lapsille luettavaksi.

**Sputnik** Lokakuussa 1957 Neuvostoliitto kohautti maailmaa tekemällä avaruuslaukaisun varhain lokakuun 4. päivän aamuna. Sputnik 1 laukaistiin avaruuteen Tjuratamin avaruuskeskuksesta. Jo seuraavan päivän Pravda välitti tiedon laukaistusta pienestä satelliitista, joka oli nähtävissä taivaalla paljain silmin, pienen kiikarin tai kaukoputken avulla. Kyseessä oli pieni, pallomainen satelliitti, kooltaan vain 58 cm. Se painoi 83,6 kg. Sputnik kiersi Maata elliptisellä radalla, jonka etäisin piste oli 947 km etäisyydellä ja lähin piste 227 km etäisyydellä Maasta.. Sen kiertoaika maapallon ympäri oli 96,2 minuuttia.

**Sputnik ja Laika-koira** Eikä se loppunut siihen. Kuukautta myöhemmin Neuvostoliitto teki toisen avaruuslaukaisun. Tällä kertaa marraskuun 3. päivänä tekokuun kyydissä matkasi avaruuteen maailman ensimmäinen elävä olento, Laika-koira. Sen avulla oli tarkoitus kokeilla, kuinka elävä olento selviytyisi avaruuslennosta, kykenisikö ihminen joskus selviytymään avaruuden olosuhteissa. Laikan moduulissa oli pieni televisiokamera ja erilaisia tunnistimia, jotka mittasivat koiran verenpainetta ja sydämen lyöntitiheyttä. Näin saatiin radioteitse tietoa Laikan tilasta. Moduulin kuumenemisen vuoksi Laika kuoli avaruudessa neljän päivän kuluessa. Viikon kuluessa Sputnikin akut tyhjenivät ja järjestelmät lakkasivat toimimasta. Satelliitti tuhoutui ilmakehässä lopullisesti huhtikuun 14. päivänä vuonna 1958.

Lähde: Tähtitieteellinen yhdistys Ursa ry  
<http://www.ursa.fi/ursa/jaostot/tekokuut/data/sputnik.html>

a. Pesonen rakensi Viiru-kissalle oman kuuraketin. Rakentakaa leikkihuoneeseen suuri kuuraketti kierrätysmateriaalista. Minkälaista olisi toimia sen miehistönä? Antakaa kuuraketille nimi. Keksikää millaisia seikkailuja raketti miehistöineen kokee?

b. Pesonen ja kanat pukeutuivat vihreiksi kuun asukkaiksi ja tervehtivät sanoen; ”Ollos tervehditty ...” Keksikää rooliasuja ja roolileikkejä mitä kummallisemmille avaruusolioille, joita kuuraketin miehistö laskeutuessaan uudelle planeetalle kohtaisi.

c. Piirtäkää ja leikatkaa värillisistä piirustuspapereista raketti sekä erilaisia taivaankappaleiden kuvia. Liimatkaa mustille piirustuspapereille tai kartongeille paperikollaasityö kuuraketin avaruusseikkailuista.

d. Muovailkaa muovailuvahasta mitä kummallisimpia avaruusolioita. Keksikää niille nimiä ja tietoja niiden asuinpaikoista.

Muita ideoita Avaruusmatkalle löytyy kirjasta Liukko: Ilmaisua ipanoille, Kirjayhtymä 1998. s.44–45

### 9. Avaruushirviötä ja muuta pelottavaa

a. Viiru pelkäsi kummituksia ja Anttosen muori avaruushirviötä. Mitä asioita sinä pelkää? Keskustelkaa yhdessä peloista. Keskustelkaa myös siitä millä tavoin pelon voi voittaa.

Piirtäkää jostakin sellaisesta mikä teitä pelottaa.

b. Avaruusleikkejä

#### Halaushippa

Yksi valitaan avaruusolioksi, joka yrittää ottaa toisia kiinni. Muut leikkijät ovat turvassa hipaksi ottamiselta vain halatessaan jotain toista leikkijää. Halaamisen tärkeyttä voidaan lisätä sopimalla, että turvassa on vain esim. kolme toisiaan syleilevää leikkijää, jne.

**Avaruushippa**

Leikitään kuten haarahippaa, jossa kiinnisaatu lapsi jää seisomaan paikoilleen jalat leveässä haarassa. Samalla kiinnisaadut pitävät kädet ylös nostettuna ja äänntelevät sanoen; ”piip piip...”, kunnes joku leikkijöistä ”pelastaa” kiinnisaadun ryömimällä tämän jalkojen välistä. Leikki päättyy kaikkien jouduttua kiinni.

**Kuka pelkää avaruushirviötä**

Leikitään kuten leikkiä ”Kuka pelkää mustaa miestä.”

c. Ihmisiä pelottaa usein jokin vieras tai uusi. Kiinnittäkää oppilaan kokoinen voimapaperi seinälle. Ensimmäinen piirtäjä ottaa paksun tussin ja piirtää paperille jonkin vartalon osan. Seuraava piirtäjä jatkaa piirustusta piirtämällä hahmoon seuraavan osan. Kaikki saavat lisätä piirustukseen mitä vain keksivät; jalkoja, sarvia, silmiä, antennoja, häntiä, karvaa, yms. Näin saadaan melko erikoisen näköinen hahmo.

Kulkekaa ympäri huonetta niin kuin avaruusolento kulkisi ja äännelkää kulkiessanne kuten olento. Pohtikaa yhdessä mistä se olisi kotoisin. Kuvitelkaa, että tämä hahmo tupsahtaisi jonakin päivänä päiväkodin pihalle. Miten oppilaat suhtautuisivat; pelottaisiko, naurattaisiko, kiusaisiko joku sitä. Miltä olennosta tuntuisi? Miten sitä voisi auttaa ja suojella?

**10. Sirkustellaan**

a. Laulakaa yhdessä laulua Sirkusparaati (Italialainen kansansävelmä; alkaa sanoin Katsokaa nyt sirkuskulkuetta...) Kun laulu osataan jo hyvin, ottakaa mukaan erilaisia rytmisoittimia, joilla soitetaan alku-, väli- ja loppusoitto.

b. Tutkikaa laulun sanoja. Mitä eläimiä laulussa kerrotussa sirkuksessa löytyy? Ratsut= hevoset, tiikerit, norsut ja karhu. Kulkekaa tilassa vapaasti niin kuin tiikerit hiipisivät, kuin norsut astuisivat, kuin sirkuskarhu tallustelisi välillä neljällä jalalla ja välillä nousten takajaloilleen. Millä tavoin uljaat ratsut kulkisivat?

Mitä muita sirkuskulkuessa kerrotaan olevat? Hassu pelle. Seisokaa isossa piirissä. 1-2 lasta vuorollaan menee piirin keskelle ja

näyttää jonkun hassun tempun, jonka sirkuspelle voisi tehdä. Piirissä olijat taputtavat aina pellen hassuille tempuille.

c. Lopuksi sirkusparaati lähtee kulkemaan ympäri tilaa laulaen ja soittaen samanaikaisesti laulua ”Katsokaa nyt sirkuskulkuetta..” Sopikaa etukäteen ketkä kulkueessa soittavat erilaisia rytmisoittimia ja ketkä esittävät eri eläimiä ja pellejä. Kaikki tietysti laulavat yhdessä iloisella sirkusmiehellä.

d. Muistelkaa mitä Viiru-kissalle tapahtui sirkuksessa? Keskustelkaa siitä millaisia asioita oikeassa sirkuksessa voi nähdä tai kuulla? Kuinka moni on käynyt oikeassa sirkuksessa?

Ottakaa esiintymisareenaksi jumppamattoja ja tehkää niiden ympärille pieni katsomo istuutuen puoliympyrään. Jokainen vuorollaan tai parin kanssa saa esittää pantomiimina erilaisia sirkustemppeja. Katsojat arvaavat mistä esityksessä on kyse.

Muita ideoita sirkusprojektiin löytyy kirjasta Liukko: Ilmaisua ipanoille, Kirjayhtymä 1998 s. 92–97

Kun sirkusparaati ja sirkustempu on harjoiteltu, niin yleisöksi omaan sirkusesitykseen voidaan kutsua vaikkapa lasten kotiväkeä tai toinen päiväkotiryhmä.

Oppimateriaalin on laatinut luokanopettaja Annika Henriksson.